

F. t. l. om patienters retsstilling

rende det tidligere lovudkast, indarbejdet i det nu foreliggende lovforslag.

2.3. Patienters retsstilling i Danmark - udvikling

Der har igennem mange år eksisteret en offentlig regulering af patienters retsstilling. Reguleringen har imidlertid været spredt på mange forskellige love og andre regler. Reguleringen har endvidere været uensartet i sin form, idet den enten, som ovenfor anført, er sket direkte eller indirekte i andre lovgivningskomplekser.

Et eksempel på en meget tidlig lovgivning, der direkte regulerede patienternes retsstilling, er loven fra 1938 om sindssyge personers hospitalsophold, der senere er afløst af loven om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien (lov nr. 331 af 24. maj 1989), der trådte i kraft 1. oktober 1989. I denne lov - der for tiden er under revision - er der, som i den tidligere lov, fastsat regler, der regulerer psykiatriske patienters tvangsindlæggelse og tvangstilbageholdelse samt, som noget særligt i den nye lov, regler om tvangsbehandling og fiksering af psykiatriske patienter. Denne særlov er vedtaget, fordi denne patientgruppe har en sygdoms karakter, der medfører et særligt behov for retsbeskyttelse, bl.a. ved at patienterne ofte ikke fuldt ud er i stand til at handle fornuftsmæssigt og ofte har behov for et langvarigt sygehusophold.

Loven om svangerskabsafbrydelse fra 1973 (jf. lovbeholdtgørelse nr. 633 af 13. september 1986) og loven om ligsyn, obduktion og transplantation m.v. (senest lov nr. 402 af 13. juni 1990) er andre eksempler på særlige lovgivninger, der regulerer patienternes retsstilling i forhold til det offentlige sundhedsvæsen i situationer, hvor en særlig beskyttelse er nødvendig.

Gennem de seneste 50 år er der vedtaget et større antal love, hvorefter der gives særlige personalegrupper inden for sundhedsvæsenet (læger, tandlæger, sygeplejersker, jordemødre, fysioterapeuter, ergoterapeuter, kliniske tandteknikere, fodterapeuter, kirurger, psykologer, optikere, kliniske diætister og tandplejere) en autorisation til behandling og pleje af bestemte patientgrupper på nærmere i respektive love anførte vilkår (centralt godkendte uddannelser, regulering af personalegruppens rettigheder og pligter i forhold til patienter, eventuelt et forbeholdt virksomhedsområde osv.). Særligt i lægeloven (jf. lovbeholdtgørelse nr. 632 af 20. juli 1995), der oprindeligt trådte i kraft 1. januar 1935, er der adskillige bestemmelser, der på samme tid regulerer såvel lægers og ikke lægers forhold som patienternes retsstilling. Det gælder f.eks. reglerne i lovens kapitel 2 om lægers

pligter vedrørende information og samtykke i patientbehandlingen og reglerne i lovens kapitel 6, der regulerer det såkaldte kvaksalveri, dvs. behandlingsmuligheder, der uden særlig hjemmel tillades udført af andre end læger.

Loven om sundhedsvæsenets centralstyrelse m.v. (lov nr. 397 af 10. juni 1987 med senere ændringer) fastslår, at Sundhedsstyrelsen skal føre tilsyn med sundhedspersonalets faglige virksomhed, ligesom der med virkning fra 1. januar 1988 blev indført nye regler i loven om patienternes adgang til at klage over personalets faglige virksomhed, idet der her blev oprettet et centralt patientklagenævn - Sundhedsvæsenets Patientklagenævn - der uafhængigt, bl.a. af Sundhedsstyrelsen, træffer afgørelse om klager fra patienter over sundhedspersonalet.

Med loven om offentlighed i forvaltningen (lov nr. 572 af 19. december 1985) og forvaltningsloven (lov nr. 571 af 19. december 1985), der begge trådte i kraft 1. januar 1987, skete der som led i de to loves almindelige regulering af borgernes rettigheder i forhold til det offentlige tillige en regulering af patienters rettigheder i forhold til sundhedsvæsenet. Særligt blev der med offentlighedslovens § 9 indført en ret for patienter til aktindsigt i sygehusjournaler (senere afløst af en særlov om almindelig aktindsigt i helbredsoplysninger). Endvidere blev der med forvaltningslovens kapitel 8 indført regler om tavshedspligt (§ 27) og om videregivelse af oplysninger (helbredsoplysninger) til andre forvaltningsmyndigheder (§ 28), der også omfatter patienters forhold. Forvaltningsloven omfatter som hovedregel kun såkaldte »afgørelsessager«, dvs. forhold hvori der vil blive truffet afgørelse af en forvaltningsmyndighed. Dog omhandler lovens kapitel 8 også såkaldt »faktisk forvaltningsvirksomhed« dvs. sygebehandling, undervisning m.v., hvorved disse centrale regler om tavshedspligt m.v. også blev gældende i forhold til patienter og patientbehandling.

Ved en ændring af lægeloven (lov nr. 351 af 14. maj 1992), der trådte i kraft 1. oktober 1992, skete der en nærmere lovfæstelse af de gældende principper om information og samtykke i patientbehandlingen, samt indførelse af livstestamenter med tilhørende centralt register. Disse regler er sammen med andre regler om information og samtykke indeholdt i Sundhedsstyrelsens cirkulære nr. 163 af 22. september 1992 om information og samtykke m.v. Reglerne om livstestamenter er indeholdt i Sundhedsministeriets bekendtgørelse nr. 782 af 18. september 1992 og Sundhedsstyrelsens cirkulære nr. 164 af 22. september 1992.

Endelig er der i flere love vedtaget indenfor de al-